

אלף בית רש"י

לקט לפרשת ויחי
ע"פ רש"י על הש"ס
– גרגירים ברש"י
מדף היומי חולין

ב"ה

פרשת ויחי

לֹא יָסוּר שְׁבֶט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֵק
מִפֶּיִן רִגְלָיו עַד כִּי יָבֹא (שילה)
שִׁילֹו וְלֹו יִקְהֶת עַמִּים: (פרק
מ"ט פסוק י')

לא יסור שבט מיהודה. מדוד
ואלך, אלו ראשי גליות שבצב
שרודים את העם בשבט
שממנים על פי המלכות:
ומחקק מבין רגליו. תלמידים,
אלו נשיאי ארץ ישראל: עד כי
יבא שילה. מלך המשיח
שהמלוכה שלו, וכן תרגם
אנקלוס. ומדרש אגדה שילו, שי
לו, שנאמר (תהלים עו יב)
יובילו שי למורא: ולו יקהת
עמים. אסיפת עמים, שהיו"ד
עיקר היא ביסוד, כמו (יחזקאל
כח יז) יפעתך, ופעמים שנופלת
ממנו, וכמה אותיות משמשות

בלשון זה והם נקראים עיקר
נופל, כגון נו"ן של נוגף ושל
נושך ואל"ף (איוז יג יז)
שבאחותי באזניכם, (יחזקאל כא
כ) ושבאצחת חרב (מ"ב ד ב)
ואסוד שמן. אף זה יקהת עמים,
אסיפת עמים, שנאמר (ישעיהו
יא י) אליו גוים ידרשו, ודומה
לו (משלי ל יז) עין תלעג לאב
ותבז ליקהת אס, לקבוץ קמטים
שבפנים מפני זקנתה. ובתלמוד
(יבמות קו ב) דיתבי ומקוהו
אקהתא בשוקי דנהרדעא, ויכול
היה לומר קהית עמים: (רש"י):

מסכת יבמות דף קי עמוד ב

רש"י ד"ה ומקוהו אקותא.
מקהילים תלמידים סביבם
שהיו באים לשמוע דבריהם
לשון אחר דמקוהו אקהתא
משיבין קושיות זה לזה:

ונראה על פי דברי תוספות בהבנתם את דברי רש"י, ששני פירושים אלו לא בגירסת תליא מילתא ומתקיימים בשני הגרסאות, וז"ל תוספות (שם) **וקמקו** אקוותא. פי' בקונטרס מקשין קושיות זה לזה וכן פי' ר"ח והביא ראיה מר' יהושע קיהה וטהר (נגעים פ"ד מ"א) דקדק בדבר הרבה וטיהר:

וכן איתא בתוספות (סנהדרין פ"ז ע"ב) **רבי** יהושע אומר כיהה. פירש בקונטרס כאילו כיהה הנגע דהוא מסימני טהרה כשמשנתנה בו לובן שלו לאחר הסגר וקשה היכי פריך בשילהי נזיר (דף סה:) ודילמא כיהה וטמא הא לפירושו כל כיהה טהור ועוד אי כיהה וטמא היינו ת"ק ונראה כגירסת ר"ח קהה בקו"ף ול"ג אומר **כלומר ר' יהושע הקשה ודקדק בדבר כמו הקהה את שיניו וכן מקהו אקהייתא**

בגמרא שם איתא אמר רב נחמן אשכחתיה לרב אדא בר אהבה ולרב חנא חתניה דיתבי וקמקו אקוותא בשוקא דפומבדיתא ואמרי הא דתנן קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת וכו'.

בהשקפה ראשונה היה נראה לומר ששני הפירושים ברש"י בגירסת תליא מילתא, ולגירסת הגמרא ומקו אקוותא, פירושו מלשון איסוף, כמקוה מים, ולמעשה רש"י בפירושו לחומש יקחת עמים מפרש בלשון "**אסיפת**" עמים, אלא שברש"י בחומש מפרש זאת בגירסת הגמרא ומקהו אקהתא, והפירוש השני מלשון קושיות שמשיבין זה לזה הוא הפירוש לגירסת זו בגמרא, ופירושו מלשון הקהה את שיניו שע,י שמשיבין האחר סוגר את פיו ואינו יכול לענות.

להקהלת התלמידים ולהשבת קושיות, כדי להסביר יותר מדוע נבחר לשון זה מקוו אקוותא או מקהו אקהתא, ולא נאמר בפשיטות והקהילו תלמידים כי בלשון זה מקוו או מקהו יש משמעות גם של שתיקת הנאספים.

וכפי שרש"י גם חוזר על פירוש זה בפירושו לפסוק במשלי (פרק ל' פסוק כ"א) עֵין תִּלְעַג לְאֵב וְתִבּוֹז לִיקָהּ אִם יִקְרוּהָ עֲרֵבִי נָחַל וַיֵּאכְלוּהָ בְּנֵי נֶשֶׁךְ : ומפרש רש"י : לִיקָהּ אִם . לקמטיה הנקבלים ונקהין צפני אמו לשון יקהת עמים (בראשית מט) קבולת עמים והיו"ד יסוד כמו יפעת ויעלת חן : יקרוה . לשון תנקר נקרת האור (שמות לג) פוריי"ר בלעז יבא העורב שהוא אכזרי על בניו ויקרוה ולא יאכלנה ולא יגנה זה ויבא נקר שהוא רחמני

בשוקא (יבמות דף קי:)
מאספים אסופות של בני אדם
כלומר עמדו למניין ולא ידע
הש"ס אם להביא ראיה לת"ק או לסתור ולהכי בעי מאי קיהה וקאמר קיהה וטיהר ומיהו בירושלמי דריש שבועות משמע דיש כיהה טמא דאמר התם והתורה אמרה והנה כהה הנגע הכהה טמא וכהה מן הכהה טהור : עכ"ד, וכעין זה איתא גם בתוספות (נידה י"ט ע"א) ע"ש.

שוב נראה מלשונם שמחברים את שני הפירושים לכאורה כאחד.

וע"פ זה נאמר שרש"י ג"כ מפרשם בדרך אחת שהיא אסיפה שכולם שותקים לדברי האחד וזה הוא בוודאי כאן בברכת יהודה שהכוונה שכל הגוים יתכופפו וישתקו למעשה למלך המשיח, וחילק הדברים בשני לשונות בגמרא

וקושיות שהיו מקשים ומפרכים בה קושיות הרבה, כי המתקשה בדבר יקרא "קוהה" בלשון חכמים, כמו שאמרו במדרש חזית (שיר השירים רבה ג ח) "כולם אחוזי חרב" - שהיו כולם שונים הלכה כחרב, שאם בא מעשה אל ידיהם לא תהא הלכה קוהה להם, וכן עוד שם רבים. וממנו אמרו בגמרא (נזיר סה ב): "ר' יהושע קיהה וטהר", שהקשה בו דברים רבים ושבר כל דברים המטמאים עד שטיהר בהכרח. וכן מצינו בנוסחאות ישנות בגמרא (בבא מציעא נב א): "מאן דקהי אזוזי מיקרי נפש רעה", שמדקדק בו ומתקשה לקבל אותו מחבירו, עכ"ד.

ובנותן טעם לדייק כמה דיוקים נוספים בדברי רש"י עה"ת, א. שאת הפסוק במשלי מביא גם את תחילת הפסוק עין תלעג לאב, משא"כ בלשון

על צניו ויאכלנה ויהנה זה, העורב אכזרי הוא כמו שנאמר (תהלים קמז) לצני עורב אשר יקראו, והגשר רחמני שנאמר יסאלהו על אצרתו (דברי' לז),

וגם בלשון רש"י זה נראה חיבור בין שני הפירושים, קמטיה הנקבצים – הנאספים, והנקהין – והמחשיכין.

אמנם הרמב"ן כאן עה"ת הבין אחרת ברש"י וז"ל "אסיפת העמים, שנאמר (ישעיהו יא י): "אליו גוים ידרשו". ודומה לו (משלי ל יז): "עין תלעג לאב ותבוז ליקהת אם", לקבוץ קמטים שבפניה מפני זקנתה. ובתלמוד (יבמות קי א): "דמקהו קהיאתא בשוקא דנהרדעא". ויכול לומר קהיית עמים", לשון רש"י. ואינו נראה לפרש ב"יקהת אם" אסיפת אם. ולשון "מקהו קהיאתא" אינו אלא לשון פירות

המסתיים ביקהת עמים, ולאחר שאונן מייבם את תמר ומת, יהודה משלח את תמר מביתו, ולבסוף הוא היבם, ומקיים בא מצוות ייבום, ונולד פרץ, וממנו בועז שג"כ מייבם את רות (הוא מגואלנו כנאמר שם) ודבר זה רמוז בשני אופנים בפסוק במשלי עין תלעג לאב – היא תמר הקדישה בעינים, וכביכול לועגת לאב התינוקות שברחמה - לאיש אשר אלה לו, ותבז ליקהת אם, זו רות שאינה חוזרת לאמא וכביכול בזה לבית אמא כנאמר בפסוק וַתֵּאמֶר נָעָמִי לְשִׁתִּי כִלְתִּיהָ לְכָנָה שְׁבָנָה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה, וייחוס יהודי או גוי נקבע על פי האם, וכן מוזכר שם בפסוקים את עניין הייבום,

ובאופן אחר, עין תלעג לאב זו רות הבאה ממואב שעצם עיניו ולא ידע בשכבה ובקומה, ואף

הפסוקים הקודמים בעניין זה שמביא מהנביא יפעתך וכו' הביא רק תיבה אחת או שניים מהפסוק, ב. מביא לשון הגמרא ג"כ יותר מן התיבות הנצרכים לו, ג. כתב בתלמוד והרבה פעמים כותב בלשנא דגמרא, ד. בפסוקים לא ציין רש"י מ"מ מדויק, וגם הרבה פעמים שמביא לשון הגמרא לא מציין איפה הגמרא וכאן כתב "ביבמות".

ונראה שרמז בכך רמז נפלא על אופן נוסף שמתבאר הפסוק הזה במשלי, והחוט המשולש בשלושת המקומות הנקשר בפתיל אחד, ונכיר נא למי הפתיל הזה.

הנה הראשון שנזקק לדיני יבמות הוא יהודה, שרצה עד יגדל שלה ויהיה לאיש ויוכל לחלוץ, ונרמז זה בפסוק עד כי יבוא שילה, וכאן טמון תחילת זריחת אורו של משיח

"קווצותיו" – קוצי ר' אליעזר ור' יהושע. "תלתלים" תלי תלים הם. במי הן מתקיימות, ב"שחורות כעורב" – במי שהוא משחיר ומעריב בהם. אמר ר' שמואל בן נחמן: דברי תורה צריכים השחרה. פרנסה מנין? "מי יכין לערב צידו" (איוב לח מא) – למד מאליהו, על ידי שהשחיר והעריב בתורה, לא כבר זימנתי לו עורבים? "וְהָעֲרָבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבֶשֶׂר בַּבֶּקֶר" (מלכים א יז ו). מהיכן היו מביאים לו? משולחנו של יהושפט. אמר ר' שמואל בן אמי: דברי תורה צריכין השחרה. פרנסה מנין? "מי יכין לעורב צידו" כך, אם אין אדם נעשה אכזרי על גופו ועל בניו ועל ביתו כעורב הזה, אינו זוכה ללמוד תורה, (ע"כ).

ונוסיף עוד רמז בפסוק זה - יקרוה **עורבי** נחל ויאכלוה בני **נשר**, רמז לעורב הנשלח מן

לא התביישה **ולעגה לאב** וקראהו לבנה מואב, **ותבו** ליקהת **אם**, זה יהודה שאומר תקח לה פן נהיה **לבוז**, ולבסוף שולח את תמר **האם** של ילדיו לשריפה,

שני אישים אלו יהודה ותמר, רות ובוועז, שמהם נולד דוד מלכא משיחא ואורו של משיח, שניהם נדרשים לבית **תלמוד** לדון בענינם ולהתיר או לאסור את נישואיהם, ורמז רש"י בלשון **תלמוד** כפי שרש"י מסביר על הפסוק ואת יהודה שלח לפניו גשנה, **לפניו**. קודם שיגיע לשם. ומדרש אגדה: להורות לפניו לתקן לו בית **תלמוד** שמשם תצא הוראה:

וכן נראה בהמשך פסוק זה במשלי יקרוה **עורבי** נחל, עורבים אלו תלמידי חכמים שמשחירין עצמם **כעורב**, וכנאמר במדרש רבה (ויקרא פרשה י"ט) דבר אחר:

(במדבר כד יז) אָשׁוּרְנוּ וּלֹא קָרַב. ומדרש'י אגדה יס רבים, וזה נוטה לישׁוב המקרא: פרת. תי"ז שבו הוא תקון הלשון, כמו (קהלת ג יח) על דברת בני האדם: שור. כמו לשור: עלי שור. בשביל לשור. ותרגום של אנהלוס בנות לעדה עלי שור תרין שבטין יפקון מבנוהי וכו'. וכתב בנות על שם בנות מנשה בנות כלפחד שנטלו חלק בשני עברי הירדן. ברי דיוסג' יוסף פורת לשון פריה ורביה. ויש מדרש'י אגדה המתישבים על הלשון בשעה שבא עשו לקראת יעקב, בכלן קדמו האמהות, ללכת לפני בניהם להשתחוות, וברחל כתיב (לעיל לג ז) נגש יוסף ורחל וישתחוו. אמר יוסף רשע הזה עינו רמה, שמא יתן עיניו באמי, יאלץ לפניו ושרבב

התיבה וראה במדרשים שם במה חשד את נח ועוד, ולבסוף **העורבים** כביכול חוזרים בתשובה, כיהודה החוזר בתשובה הראשון, והם מכלכלים את אליהו הנביא המבשר את ביאת גואלינו בו נתקבץ ונאסף כולנו על כנפי נשרים, אמן כ"ר

בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלִי עֵין בְּנוֹת צִעָדָה עָלִי שׁוֹר: (פרק מ"ט פסוק כ"ב)

בן פרת. בן חן, והוא לשון ארמי אפריון נמטייה לרבי שמעון בסוף בבא מליעא (ק"ט א): בן פרת עלי עין. חנו נטוי על העין הרואה אותו: בנות לעדה עלי שור. בנות מכרים היו לוועדות על החומה להסתכל ביפיו. ובנות הרבה לעדה, כל אחת ואחת במקום שתוכל לראותו מעם. עלי שור. על ראיתו, כמו

דמתני' קמיה וקלסא ואמר
אפריון נמטייה לר"ש יקבל חן
מאתנו על דבר זה ואית דאמרי
שבור מלכא שמואל דבכמה
דוכתי קרי ליה הכי ואין מיושב
בה דמאי אמרוה אי להא דר"ש
דמתני' אטו שמואל לא הוה
ידע לה למתני' ואי להא
דאפרים ספרא אטו אי לא אמר
ריש לקיש הלכה כר"ש שמואל
מי לא קים צדיני למיקלסיה
לר"ש עד דשמע משמיה דריש
לקיש להלכתא כוותיה אפריון.
חן שלנו:

רש"י מסביר בפירושו הראשון
שדבר זה אמר שבור מלכא
מלך פרס, ומפרש **יקבל חן**
מאתנו, וחוזר ומפרש את
המילה אפריון **חן שלנו**. וצריך
להבין מה הוא החן הזה שהוא
שלנו ויקבל את חן זה **מאתנו**,
עוד צריך להבין מדוע שבור

קומתו לכסותה, והוא שצרכו
אביו בן פורת, הגדלת עצמו
יוסף עלי עין של עשו, לפיכך
זכית לגדלה: צנות צעדה עלי
שור. להסתכל כך בצאתך על
מארים. ועוד דרשוהו לענין
שלל תשלט בזרעו עין רעה,
ואף כשצריך מנקה ואפרים
צרכם כדגים שאין עין רעה
שולטת בהם: (רש"י)

מסכת בבא מציעא (דף קי"ט)
מסתיימת במילים אלו: אמר
אפרים ספרא תלמידו של ריש
לקיש משום ריש לקיש הלכה
כר"ש אמרוה קמיה דשבור
מלכא אמר להו **אפריון** נמטייה
לרבי שמעון:

וצרש"י שם ד"ה קמיה דשבור
מלכא. לי נראה שבור מלכא
ממך ומלך פרס היה וצקי
צדינים ואמרוה להא דר"ש

מונח: למלאות גנתו עפר. משוה קרקעו לעליונה: אמר ר"מ מאחר שגניהן הן יכולין למחות זה על זה. שלא יהא ירק זה כאן עליון ליטול עפרו והתחתון למלאות גנתו: רואין מהיכן ירק זה חי. ממקום שהוא יונק וגדל לו ינתן: כל שעליון יכול לפשוט ידו וליטול הרי אלו שלו. כדאמר ר"מ הואיל ומעפרו היא חייה: והשאר של תחתון. ועליון הוא גופיה אפקורי מפקר להו לגביה שגנאי הוא לו ליטול רשות ליכנס לתוך של חבירו וללקוט: ע"כ,

בתוספות (ב"מ קי"ט) מפרש שבור מלכא. נראה לפרש כפי הקונטרס דשבור מלכא היה בקי בהלכות כדאמרינן בסוף מסכת ע"ז (דף עו:) שנעץ הסכין עשר פעמים בקרקע

מלכא שיבח כל כך את הלכה זו של רבי שמעון, שענינה במחלוקת המשולשת במשנה (דף קיח ע"ב) שתי גנות זו על גב זו והירק בינתיים ר"מ אומר של עליון ר' יהודה אומר של תחתון אמר ר"מ אם ירצה העליון ליקח את עפרו אין כאן ירק אמר ר' יהודה אם ירצה התחתון למלאות את גנתו אין כאן ירק אמר ר"מ מאחר ששניהן יכולין למחות זה על זה רואין מהיכן ירק זה חי אמר ר"ש כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול הרי הוא שלו והשאר של תחתון: וברש"י שם שתי גנות זו על גב זו. סמוכות זו לזו האחת קרקעיתה גבוה ושאכלה קרקעיתה נמוך: והירק בינתיים. בזקיפת הגובה שזו גבוהה מזו יק שומים או כללים: של עליון. שהרי עפרו הוא ומסלו הוא יונק: של תחתון. שעל אוירו הוא

ואעפ"כ היתה משמרת עזמה
מנדות וקרובה להתגייר ואף
קרצנות היתה שולחת ולשון יוני
איפרא חן כמו אפריון נמטייה
לרבי שמעון (צ"מ דף קיט.):
הורמיז. כמו (צ"צ דף עג.)
הורמיז צר ליליתא כלומר יופי
שדים היה לה: והוא ממש כעין
דברי התוספות בבא בתרא,
וא"כ צריך להבין מדוע רש"י
לא פירש שם כלום (באותן
דפים עדיין יש את פירוש
רש"י) ובפרט שעשר דפים
קודם מוזכר אפריון בסוף
בב"מ וכידוע שלשת הבבות הם
מסכת אחת בהרבה מובנים,
עוד נראה שרש"י מפרש את
המילה איפרא בשני דרכים
אחד חן כעין החן השייך
למילה אפריון ושליחת
הקרבנות, ורש"י לא מביא את
שליחת הצדקה, ורש"י מוסיף
משמעות בדרך כלומר איפרא
יופי של שדים הורמיז, וכפי

קשה כשחתך האתרוג בסכין
לרב יהודה:

בתוספות במסכת בבא בתרא
בדף ח' ע"א איתא
איפרא הורמיז. פר"ח
דמשמעות הלשון חן מאת
המקום איפרא כמו אפריון
נמטייה לר"ש (ב"מ דף קיט.)
הורמיז שם שכינה כי ההיא
דס"פ אחד דיני ממונות
(סנהדרין דף לט. ושם ד"ה
דהורמיז) מפלגא דידך ולעיל
דהורמיז בזי"ן מפלגא ולתחת
דהורמין בנו"ן כמו הורמין בר
לילתא לקמן (דף עג.):

רש"י במקום זה לא פירש
כלום וכן שוב פעם מוזכרת
איפא הורמיז בדף י' ורש"י לא
מפרש כלום, המקום הנוסף
שמוזכרת איפרא הורמיז אמו
של שבור מלכא הוא במסכת
נדה (דף כ' ע"ב) ד"ה איפרא
הורמיז. נכרית היתה וכן שמה

שמצינו כמה פעמים, הקשה במיסים כנאמר בגמרא ופטר את הרבנים, ונאמר עליו במסכת בבא מציעא (בדף ע') מרבה הונו בנשך ותרבית לחונן דלים יקבצנו מאי לחונן דלים אמר רב כגון שבור מלכא וברש"י שם שבור מלכא. מלך פרס היה ונוטל ממון מישראל וחונן זהם דלים "נכרים" שהם דלים מן המלכות: [גם כאן לשון חונן – חן חנינה ממסים]

ומצינו במסכת מועד קטן שהרג שנים עשרה אלף יהודים, וע"כ מצד שהייתה אמו הרגישה כנראה צורך לתת את הצדקה, וכפי דאיתא במסכת תענית דף כד, ההוא גברא דאיחייב נגדא בבי דינא דרבא משום דבעל כותית נגדיה רבא ומית אשתמע מילתא בי שבור מלכא בעא לצעורי לרבא אמרה ליה

שמצאנו כמה פעמים שרש"י בפעם האחרונה שנוזכרת מילה שהוזכרה כבר כמה פעמים בש"ס הרי שמפרשה בדרך סיכום הדברים, ובפרט כאן שמדבר בעניני שמירת מדם נידות הויא אימו של שבור מלכא יש משמעות מיוחדת לשמה,

[בכתובות סא ע"ב] איתא דאכלה אתרוגא הווי לה בני ריחני ברתיה דשבור מלכא אכלה בה אמה אתרוגא והווי מסקי לה לקמיה אבוה וכו', (ובעבודה זרה ע"ו ע"ב) איתא כי הא דמר יהודה ובאטי בר טובי הווי יתבי קמיה דשבור מלכא אייתו לקמיהו אתרוגא פסק אכל פסק והב ליה לבאטי בר טובי וכו']

המשמעות ההפכית שמצד אחד אפריון חן, ומצד שני יופי שדים, והוא כי שבור מלכא למרות חיבתו לחכמים כפי

הגינה התחתונה על השאר, והוא הוא **מסי המלך** שהכל שייך לו והיה יכול לקחת הכל ומה שמשאיר בידי האזרחים זה וויתור וע"כ שבח דבר זה מאוד, עניין **החן** מתבטא מאוד בעניין המס ומה שנתן לרבי אפרים הוא ויתור על תשלום המס, וכפי שנראה גם אצל יוסף בהטלת המס על מצרים ועדיין הם אמרו לו נמצא **חן** בעיני אדוני והיינו עבדים וכו', והוא **החן** הנמצא על יוסף שנסוך על פניו על אף שמטיל מס הוא בן פרת עלי עין ובנות מצרים יוצאות להסתכל בו, וברמז נוסף בענין זה בפירוש פרת מלשון פריה וגדילה, וזה עני הנטיעה במקום אחד שגודלת ומושכת פירות וענפים לכל צד, ואפשר גם **ששבור** מלכא, מלשון **משביר** כנאמר ביוסף, (פירוש שבור בפרסית שא בור בן מלך).

איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא לברה לא ליהוי לך עסק דברים בהדי יהודאי דכל מאן דבעיין ממרייהו יהיב להו וכו', ומכאן רואים ששבור מלכא רוצה להרע לרבא, ואמו איפרא הורמיז עוצרת בעדו,

ולכן מביא רש"י רק את עניין שליחת הקרבן הביא רש"י לשבחה, עוד סיבה שבבא בתרא לא כתב בסיפור המשבחה את עניין גנותא הרמוז בשם הורמיז המופיע במסכת בבא בתרא כשמו של שד כאמור.

ונחזור לשבור מלכא ששיבח את דברי רבי שמעון ומהו **החן**, כפי שנראה בהסבר מחלוקתם בביאור רש"י, ולכאורה רבי שמעון מסכים לדברי רבי מאיר שהירק שייך לבעל הגינה העליונה מפני שיונק מאדמתו אלא שגנאי הוא שיבקש דרך לשם, ומוחל למעשה לבעל

קבורה - א"ל שבור מלכא לרב
חמא קבורה מה"ת מניין
אישתיק ולא א"ל ולא מידי
אמר רב אחא בר יעקב אימסר
עלמא בידא דטפשאי דאיבעי
ליה למימר כי קבור דליעבד
ליה ארון וכו' (סנהדרין מ"ו
ע"ב).

[ע"פ חשובי השנים נראה ששני
שבור מלכא היו, הראשון היה
חמיה של איפרא הורמיז,
שהייתה אשת בנו הורמיז,
ולהם נולד שבור מלכא השני]

לדף היומי מסכת חולין

דף ט"ז ע"ב

רש"י ד"ה ה' דברים כו'. כולהו
משום שפסוק דוחקין אותם קיסמין
ניתזין ומפרשים הימנה ואיכא
סכנתא במילה שלא תנקוב הגיד
ומשוי ליה כרות שפכה וגבי
שחיטה דלמא מנקבא להו

וענין מפליא נוסף שמוצאים
בשלושה פעמים שמוזכר שבור
מלכא בש"ס רמוזים בעניני
יוסף :

חלומות - אמר ליה שבור מלכא
לשמואל אמריתו דחכמיתו
טובא אימא לי מאי חזינא
בחלמאי אמר ליה חזית דאתו
רומאי ושבו לך וטחני בד
קשייתא ברחייא דדהבא הרהר
כוליה יומא ולאורתא חזא
(ברכות נו)

נחש - והא ההוא נחש דהוה
בשני שבור מלכא הוה חד
דאחזיק תליסר אורותא מלא
סלף עשרה אורות סוסים תבן
סהיה בולע בני אדם ועשו
חבילות תבן ונתנו בהן בהמות
וחיות וגחלי אש טמונים בהן
ובלעם ובערו בגופו ומת ליסנא
אחרינא גרסינן ארידתא
חבילות. (שבועות כ"ט ע"ב)

ששאל שנאמר במקום אחר שאין לקנח בדבר שהאור שולט בו, ולכאורה דבר זה הוא מפני כשפים, ובמסכת שבת דף פ"ב ע"א איתא בגמרא היו לפניו צרור ועשבים רב חסדא ורב המנונא חד אמר מקנח בצרור ואין מקנח בעשבים וחד אמר מקנח בעשבים ואין מקנח בצרור מיתיבי המקנח בדבר שהאור שולט בו שיניו התחתונות נושרות לא קשיא הא בלחין הא ביבשין, וברש"י שם ואינו מקנח צעצעים. שהעצצים לחים וחותכין את הבשר ורבותינו מפרשים משום תליקה ואינו יודע מהו דאי צעצעים מחוזרין מי איכא מאן דקרי וכמדומה אני דמוקמי לה במחוזרין ומקנח בהן בחיבורן: ואינו מקנח צלרור. ללאו צר טלטול הוא הלכך מקנח צעצעים כשהן במחוזר ולא

לסימנין וכן לגבי קינוח דלמא מנקבא לכרכסיה:

ד"ה שיניו נושרות. שיני הפרק ושיני הכרכסא שהיא מחוזרת בהן לעצמותיהן כעין תלתולי צר:

רש"י משנה מהסדר הנאמר בגמרא אין שוחטין בה ואין מלין בה ואין מחתכין בה בשר ואין מחצצין בה שינים ואין מקנחים בה, וכן רש"י מפרש גם את עניין הקינוח,

והנראה שבגמרא כתבו שחיטה קודם כי בעניני שחיטה עסקין, ורש"י שמסביר הטעם נקט מילה ברישא דהוא מפני סכנתא וחמירא סכנתא מאיסורא, לאחר מכן רש"י חוזר לשחיטה ושוב מסביר בענין הקינוח, והוא מפני דברי רב פפא בגמרא במסקנתו שבקינוח מכה עסקין, לאחר

שמעתיא אמר ליה מאי איזיל
לגביה דכי אזילנא לגביה
מותיב לי במילי דעלמא מוסיבני
לפניו דדברי חנם שאינו תורה (רש"י)
א"ל מאן דעייל לבית הכסא לא
ליתיב בהדיא ולא ליטרח טפי
דהאי כרכשתא אתלת שיני
יתיב דילמא משתמטא שיני
דכרכשתא ואתי לידי סכנה
א"ל הוא עסיק בחיי דברייתא
ואת אמרת במילי דעלמא כ"ש
זיל לגביה.

שלי ושלכם שלכם הוא, ועל כן
אשמח לקבל הערות והארות
ודיוקים בלשון רש"י:

aharonteomim@gmail.com

אהרן פרענקיל-תאומים

סופר סת"ם 4388781292

כל המעוניין לעשות נר"נ ועילוי
נשמה יוכל להנציח בשער

יזיז ומקום שימוש במחוזר לא
מיתסר כדאמרי' בעירובין
בפרק ג' (דף לז:) ללא אסרו
אלא באילן ובהקנים עוזרדין לפי
שהן קשין: שיניו נוסרות: שיני
הפה מכרכשא: לחין. אין אור
שולט בו: וא"כ עניין הכשפים
לא כל כך ברור ושמא כשעדיין
הם במחוזר אין כשפים, וכן
דנו בזמנינו שמקנחים בדבר
שהאור שולט בו וחילקו בין
בית כסא שבשדה ששולט
כשפים לבית שאין ועוד
חילוקים, ע"כ נראה שייתכן
שלדברי רש"י ברייתא
במקומה נשארת, שעיקרה
מפני הסכנה,

ובדרך רמז אפשר שחזר דווקא
לפרש את עניין הקינוח מפני
חשיבותו כפי הנאמר בגמרא
(שם) אמר ליה רב הונא לרבה
בריה מאי טעמא לא שכיחת
קמיה דרב חסדא דמחדדן